

Kodaň 2009 – spravedlivá a účinná dohoda

Očekávání a požadavky nevládních organizací od konference OSN o změnách klimatu

Závěry vědců i deklaráce klíčových politiků před kodaňskou konferencí se teoreticky shodují – je třeba dosáhnout dohody, která udrží nárůst teploty pod dvěma stupni Celsia oproti předprůmyslové éře. Kroky k praktickému naplnění tohoto požadavku však vyžadují zásadní změny v klíčových hospodářských odvětvích, do kterých se státníkům nechce. Hlavním smyslem konference je schválení globální dohody, na níž se odpovídajícím dílem budou podílet všechny státy světa. Následující text shrnuje základní prvky, které by Kodaňská dohoda měla obsahovat, aby konference mohla být označena za úspěšnou.

Spravedlivá dohoda

Uzavřená dohoda musí brát v potaz historický vývoj. Rozvinuté průmyslové státy nesou odpovědnost za převážnou většinu dosavadních emisí skleníkových plynů a své současné ekonomické úrovně dosáhly i v důsledku masivního využívání fosilních paliv. Důsledky klimatických změn přitom paradoxně dopadají nejhůře na chudé státy globálního Jihu, jejichž historická odpovědnost je minimální.

Ekonomicky silné průmyslové státy na sebe proto logicky musejí vzít větší díl odpovědnosti za snižování emisí skleníkových plynů. Omezování růstu emisí v rozvojových zemích by pak mělo probíhat za ekonomické i technické pomoci vyspělých států, která umožní ekonomický a sociální rozvoj bez negativních dopadů na klima.

Konkrétní požadavky

Razantní kroky je třeba podniknout velmi rychle. K požadovanému udržení nárůstu teploty bude nutné, aby se nejpozději v letech 2013 – 2017 podařilo zastavit nárůst globálního množství emisí skleníkových plynů. V dalších letech musí množství emisí trvale klesat. K tomu je třeba splnit následující požadavky.

1. Rozvinuté státy musejí omezit své emise o 40 % do roku 2020 (ve srovnání s rokem 1990)

K dosažení potřebného omezení globálních emisí je nezbytné, aby závazek vyspělých států dostal na horní hranici intervalu dohodnutého na Bali v roce 2007 (snížení emisí o 25 – 40 %). Minimálně tři čtvrtin uvedeného omezení by měly vyspělé státy dosáhnout pomocí opatření na svém území.

Kodaňská konference nemůže dospět k potřebné dohodě, pokud na sebe rozvinuté státy, které zapříčinily vznik problému, nevezmou vedoucí roli.

Evropská unie musí k vyjednávání přispět odvážnější nabídkou vlastního omezení emisí, než s cílem 20% snížení do roku 2020, na kterém je postavena stávající legislativa.

Nevládní organizace prosazují, aby Evropská unie v Kodani přistoupila na závazek snížit emise nejméně o 40 % do roku 2020 v porovnání s úrovní roku 1990.

Součástí kodaňské dohody by měly být rovněž závazky ke snižování emisí v delším časovém horizontu. Rozvinuté země by do roku 2050 měly snížit emise skleníkových plynů o 80 až 95 % oproti roku 1990.

2. Rozvojové státy musejí omezit předpokládaný nárůst emisí o 15 – 30 % do roku 2020 (s podporou rozvinutých zemí)

Do skupiny rozvojových se dosud v rámci klimatického vyjednávání zahrnovaly velmi chudé státy, jejichž příspěvek ke změně klimatu je prakticky zanedbatelný, ale i některé země, které svým bohatstvím předčí většinu z kategorie rozvinutých. Není možné, aby tak rozdílné státy měly nadále stejné podmínky. Spravedlivá dohoda musí reflektovat ekonomické a společenské změny v rychle rostoucích ekonomikách a závazky států odstupňovat podle historické odpovědnosti za emise a potenciálu k jejich omezení.

Rozvojové země, kromě těch nejméně rozvinutých, musí přistoupit na vlastní závazky omezování emisí – nejpozději mezi roky 2020 - 2030. Snižování v rozvojových zemích musí být bezpodmínečně předmětem měřitelné a ověřitelné podpory ze strany rozvinutých států. Naplnění dlouhodobých požadavků rozvojových zemí v oblastech přenosu technologií či financí na adaptace, čistý rozvoj a zastavení odlesňování bude klíčovou podmínkou k uzavření dohody.

3. Musí být navržen mechanismus k zastavení emisí z velkoplošného odlesňování

Plných 17 % globálních emisí skleníkových plynů připadá na velkoplošné kácení lesních porostů, zejména v tropických oblastech. Klíčovým výstupem kodaňské konference proto musí být shoda na mechanismu, s jehož pomocí bude možné odlesňování zastavit a související emise eliminovat. Hlavní součástí mechanismu pak bude způsob financování ochrany pralesů. Kodaňská dohoda by měla zaručit ukončení odlesňování v rozvojových zemích do roku 2020, v nejdůležitějších oblastech (Amazonie, středozápadní Afrika, jihovýchodní Asie a Oceánie) do roku 2015.

Mechanismus, jenž zajistí zastavení odlesňování, musí respektovat nutnost zachování přírodních hodnot a životních podmínek a nezcizitelných práv domorodých kmenů.

Emise ušetřené díky ukončení odlesňování nemohou být uznány jako součást redukčních závazků rozvinutých zemí.

4. Rozvinuté státy se musejí zavázat k dostatečnému podílu na financování opatření v rozvojových zemích

Nevyhnutelné dopady klimatických změn a úsilí o jejich minimalizaci v příštích desetiletích budou vyžadovat zapojení rozvojových zemí do omezování odlesňování a rozvoje čisté energetiky. Významné prostředky si vyžádají také adaptační opatření. Rozvinuté státy ovšem musejí chudým zemím technicky a finančně asistovat.

Potřebnou částku, kterou by měly bohaté státy každoročně z veřejných rozpočtů poskytnout, odhadují ekologické a rozvojové organizace na 110 miliard eur. Jde zhruba o čtvrtinu sumy, na kterou Sekretariát OSN odhaduje účet za adaptace a snižování emisí

v rozvojových zemích (cca 600 mld USD ročně). Evropská unie by se na podpoře rozvojových zemí měla podílet částkou 35 miliard eur ročně. Veškeré finanční prostředky musí být poskytovány pravidelně a předvídatelně. Kromě finančních závazků pro nový režim po skončení platnosti Kjótského protokolu, je třeba zajistit odpovídající prostředky i pro období let 2010-2012.

Klimatické finance jsou kompenzací rozvojovým zemím za škody způsobené dopady změn klimatu, které tyto země nezpůsobily. Dopady změn podnebí ohrožují rozvojové úsilí a zvyšují náklady na úspěšné naplnění Rozvojových cílů tisíciletí. Z toho důvodu musí být vyčleněné dodatečně, nad rámec stávajících závazků k oficiální rozvojové pomoci.

Náklady, které si kompenzace dopadů a omezování klimatických změn vyžádají, byly již několikrát spočítány respektovanými autoritami (OSN, univerzity, Světová banka, atp.) Společným znakem je jejich stoupající tendence. Zatímco v roce 2006 Sir Nicolas Stern odhadoval, že opatření k udržení nárůstu průměrné globální teploty pod dvěma stupni budou stát 1% světového HDP, letos svůj odhad přehodnotil již na 2%. Budoucí ztráty v případě, že dnešní klimatické investice „ušetříme“ však Stern odhaduje ještě podstatně výše a to na 5 – 10 % globálního HDP.

Kromě veřejných financí by mělo být nedílným výstupem Kodaňské konference zajištění tržních nástrojů, které vytvoří podmínky pro vstup soukromých firem do energetiky, průmyslu a dalších sektorů rozvojových ekonomik, a podpoří tak nízkouhlíkový ekonomický růst. K naplnění klimatických fondů bude možné také využít inovativních mezinárodních mechanismů, které nebudou závislé na vládních rozpočtech rozvinutých států, ale zároveň dokáží vygenerovat dostatečné a předvídatelné množství prostředků (například zdanění mezinárodní letecké a námořní dopravy, zisk z vládních prodejí emisních povolenek, atd.). K rozhodování o správě těchto finančních mechanismů musí mít rovný přístup všechny strany UNFCCC.

listopad 2009

